

7. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
8. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1698-18>.
9. Подоляка А. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. URL: <http://www.viche.info/journal/1643>.
10. Сквирський Ілля Олегович. Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти. Дисертація д-ра юрид. наук : 12.00.07, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 350 с.
11. Тацій В. Я. Поняття та система правоохоронних органів: у контексті системних змін до Конституції України. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4 (71). С. 3–17.
12. Ковальов І. М. Правоохоронні органи як суб'єкти сфери фізичної культури і спорту. *Право і безпека*. 2012. № 2 (44). С. 49–53.
13. Броневицька О. М. Щодо визначення поняття працівник правоохоронного органу. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 144–155.
14. Братковський А. В. Окремі питання визначення кола правоохоронних органів України та правового статусу їх працівників. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 10. С. 1–4.
15. Здренник І. В. Працівник правоохоронного органу як суб'єкт злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 215 с.
16. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30 серп. 2023 р. Справа № 633/195/17. Провадження № 13-39 кс 23. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/113396900>.
17. Тертишник В. Конституція України : наук.-практ. комент. Вид. 3-тє, доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2024. 486 с.
18. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні : монографія. Харків : ХНУВС, 2010. 654 с.
19. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник / [В. Т. Білоус, О. С. Захарова, В. С. Ковальський та ін.] ; відп. ред. В. Т. Маляренко. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 198 с.

УДК 343.98 : 343.131

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.50>

МОВЧАН М.І.

ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF THE INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST MORALITY

Наукова стаття присвячена деяким аспектам розслідування кримінальних правопорушень проти моральності. Розглядається початковий етап кримінальних проваджень за фактом вчинення досліджуваної категорії протиправних діянь. Наголошується, що початковий етап розслідування кримінальних правопорушень проти моральності досліджено через призму проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів після внесення відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань. Встановлено наступні процесуальні дії, які проводяться на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти моральності, зокрема: огляд місця події; допит потерпілого; допити свідків; огляд та долучення до справи відеозаписів, фотографій; тимчасовий доступ до речей та документів; розшук та встановлення особи злочинця; аудіо-контроль

© МОВЧАН М.І. – здобувач (Науково-дослідний інститут публічного права)

особи шляхом встановлення технічних засобів в публічно недоступному місці (транспортному засобі, квартирі); візуальне спостереження за особою; негласне знання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; призначення експертів. Відносно специфіки огляду місця події в досліджуваній категорії кримінальних проваджень вказано характеристики місць зосередження доказової інформації, а саме: відзначаються невеликим колом свідків; розташовуються за місцем проведення вільного часу громадян (сауни, готелі, кладовища, меморіали); вирізняються відносно обмеженою можливістю доступу. Зазначено, що в кримінальних провадженнях слід включати до складу слідчо-оперативної групи таких осіб як: експертів Науково-дослідного експертно-криміналістичних центрів – для збору доказової інформації біологічного походження та інших специфічних відомостей; співробітників підрозділів кіберполіції – для вилучення доказової інформації з електронно-обчислювальної техніки (смартфонів, комп'ютерів, планшетів), які можуть бути виявлені на місці події; працівників патрульної поліції – для охорони місця події; співробітників оперативних підрозділів – для здійснення розшукових заходів, затримання злочинців по «гарячих» слідах та опитування громадян при проведенні поквартирного чи подвірного обходу.

Ключові слова: моральність, кримінальне правопорушення, розслідування, початковий етап, типова слідча ситуація, слідча (розшукова) дія, негласна слідча (розшукова) дія, експертиза.

The scientific article is devoted to some aspects of the investigation of criminal offenses against morality. The initial stage of criminal proceedings based on the fact of committing the studied category of illegal acts is considered. It is emphasized that the initial stage of the investigation of criminal offenses against morality was investigated through the prism of investigative (search) actions, covert investigative (search) actions and other measures after entering information into the Unified Register of Pretrial Investigations. The following procedural actions are established, which are carried out at the initial stage of the investigation of criminal offenses against morality, in particular: inspection of the scene of the incident; interrogation of the victim; interrogation of witnesses; review and attachment of video recordings and photographs to the case; temporary access to things and documents; search and identification of the criminal; audio control of a person by installing technical means in a publicly inaccessible place (vehicle, apartment); visual observation of a person; tacit knowledge of information from transport telecommunication networks; appointment of examinations. Regarding the specifics of the inspection of the scene of the incident in the investigated category of criminal proceedings, the characteristics of the places of concentration of evidentiary information are indicated, namely: marked by a small number of witnesses; located at the place where citizens spend their free time (saunas, hotels, cemeteries, memorials); are characterized by relatively limited access. It is noted that in criminal proceedings, such persons should be included in the investigation-operational group as: experts of the Scientific-Research Expert-Forensic Centers – to collect evidentiary information of biological origin and other specific information; employees of cyber police units – to extract evidentiary information from electronic computing equipment (smartphones, computers, tablets) that can be found at the scene of the incident; patrol police officers – to protect the scene of the incident; employees of operative divisions – for carrying out investigative measures, detaining criminals on "hot" tracks and interviewing citizens during apartment or yard patrols.

Key words: morality, criminal offense, investigation, initial stage, typical investigative situation, investigative (search) action, covert investigative (search) action, expertise.

Постановка проблеми. Початковий етап розслідування кримінальних правопорушень викликає найменше суперечок серед вчених-криміналістів. Майже всі одногласно підтримують позицію стосовно необхідності якнайшвидшого проведення різноманітних процесуальних дій, які повинні бути направлені на збір доказової інформації. Суперечки існують відносно моменту його початку (з моменту вчинення протиправного діяння, з моменту внесення відомостей

в ЄРДР) та назви (початковий, первинний, первісний). В той же час, сукупність СРД, НСРД та інших заходів в основному відрізняється лише через конкретне кримінальне правопорушення, що було вчинено. З огляду на зазначене, ми вважаємо за необхідне зосередити увагу на конкретних процесуальних діях, які варто реалізувати на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти моральності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженням окремих аспектів розслідування кримінальних правопорушень проти моральності займалися такі вітчизняні вчені-криміналісти як Є. Ю. Буждиганчук, А. І. Довгань, М. М. Єфімов, А. Р. Ікаєв, А. В. Іщенко, Д. Є. Кирюха, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, М. В. Кураченко, В. О. Лазарєв, К. В. Латиш, Є. Д. Лук'янчиков, В. О. Малярєва, К. Ю. Назаренко, Д. С. Паляничко, М. В. Салтєвський, Д. А. Сафонов, Р. Л. Степанюк, К. О. Чаплинський, В. Ю. Шепітько та інші. В той же час, варто зауважити, що наше розробка характеризується комплексним підходом до формулювання вказаного аспекту визначеної категорії кримінальних проваджень з огляду на сучасну судово-слідчу практику та новітні напрацювання науковців.

Метою статті є дослідження особливостей початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень проти моральності.

Виклад основного матеріалу. З приводу поділу на етапи процесу розслідування кримінальних правопорушень вважаємо доцільним навести твердження І. І. Когутича, який вказував на існування таких етапів як: «...1) початкового – період проведення слідчих (розшукових) дій (гласних та негласних), часовому чиннику яких властива так звана невідкладність. Початок цього етапу збігається, на думку вченого, з початком досудового розслідування, визначеним ч. 1 ст. 214 КПК, а завершується виконанням завдань, зумовлених цим етапом; 2) наступного (подальшого) етапу – період провадження усіх інших слідчих (розшукових) дій, скерованих на ґрунтовне і системне збирання й дослідження доказів у провадженні; 3) завершального етапу – заключний період розслідування, що розпочинається моментом прийняття слідчим (прокурором) рішення про закінчення розслідування і завершується прийняттям уповноваженою особою одного з процесуальних рішень, передбачених ст. 283 КПК України» [3, с. 235-236]. У розрізі початкового етапу ми повністю підтримуємо наведену авторську позицію та будемо розглядати початковий етап розслідування кримінальних правопорушень проти моральності через призму проведення СРД, НСРД та інших заходів після внесення відомостей в ЄРДР.

А вже Г. В. Москаленко щодо важливості поділу процесу розслідування на етапи зауважував про його істотне «...методичне значення, бо кожен етап має певну специфіку в обсязі та методах цієї криміналістичної діяльності. Тому для більш вдалого розслідування злочину всі дії слідчого розробляються за методикою, зважаючи на особливості етапів» [6, с. 379].

Щодо початкового етапу кримінальних проваджень досліджуваної категорії, то, для прикладу, В. Ю. Мосяженко, зауважує, що уповноважена особа має розв'язати наступні основні задачі, як-от: «...на підставі попередньо наданих оперативним підрозділам відомостей визначити версії про подію злочину; усвідомити факти про подію злочину, що підлягають аналізу; невідкладно зібрати і зафіксувати докази, що можуть бути втрачені, вжити необхідних заходів для розшуку і затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину (якщо в цьому є необхідність). Особливо це має значення якщо злочин було вчинено за допомогою інформаційних технологій комп'ютерної системи. Виникає необхідність виявлення та процесуального закріплення електронних слідів; залежно від обставин розслідуваної події та її особливостей визначити перелік і черговість проведення початкових (невідкладних) дій – проведення огляду житла чи іншого володіння, огляд речей і документів (ст. 237 КПК України); після проведення початкових (невідкладних) дій додатково плануються і проводяться інші слідчі (розшукові) дії та НС(Р)Д» [7, с. 172].

В свою чергу, К. Г. Шеленіна вказувала, що «...досліджуючи межі початкового етапу, зокрема його початок, вважаємо недоцільним ототожнювати його з початком досудового розслідування як стадії кримінального провадження, що відповідно до п. 5 ч. 1. ст. 3 КПК України починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. На нашу думку, початковий етап проведення слідчих (розшукових) дій починається раніше, ніж внесення кримінального правопорушення до ЄРДР. Тобто вчиняється злочин, після чого повідомляють органи Національної поліції про вчинення кримінального правопорушення – у нашому випадку вбивства. Слідчо-оперативна група виїжджає на місце скоєння злочину, де проводить інформаційно-пізнавальну діяльність. Тобто слідчий проводить огляд місця події, огляд трупу, збирання речових доказів, опитування свідків та/або очевидців тощо. Початкові слідчі дії завжди здійснюються невідкладно, в кожному разі, коли з первинною інформацією достовірно вбачаються

ознаки складу злочину, порушується кримінальне провадження і негайно проводяться слідчі дії. Невідкладні слідчі дії проводяться в короткий, обмежений термін. Цей термін для різних злочинів неоднаковий, він коливається від декількох годин до декількох діб. Первинні слідчі дії повинні проводитися безперервно, за винятком, коли для проведення окремих слідчих дій повинні наступити певні умови (наступ ранку, закінчення дощу тощо). Такий підхід підтверджується нормами чинного КПК України, а саме: ч. 3 ст. 214, ст. 208, ч. 7 ст. 223, ст. 236» [10, с. 603]. Вважаємо зазначену позицію цілком вірною і прийнятною для трактування в розрізі кримінальних проваджень, порушених за фактом вчинення протиправних діянь проти моральності.

Як доречно зауважує В. Ю. Мосяженко, «...для документування розповсюдження інформаційної продукції, яка пропагує культ насильства, жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також порнографію, шляхом викладання файлів із забороненим змістом у локальній мережі провайдера необхідно провести огляд та зафіксувати наявність файлу з даної інформаційною продукцією, провести психолого-мистецтвознавче дослідження по вилученим матеріалам, встановити усіх користувачів викладеними файлами, здійснити вилучення носіїв інформації та провести психолого-мистецтвознавче дослідження, через провайдера встановити особу, що виклала такий файл, з'ясувати джерело походження файлу, вилучити системний блок цієї особи, додатково призначити та провести комп'ютерно-технічну та психолого-мистецтвознавчу експертизу. Також робота слідчого, крім виявлення, фіксації і вилучення традиційних слідів полягає й у вилученні слідів модифікації інформації. Вони залишаються на магнітних носіях (твердих дисках ЕОМ, дискетах, магнітних стрічках, лазерних і магнітооптичних дисках, USB Flash накопичувачах), що можуть бути, із дотриманням встановленого КПК України порядку, вилучені і приєднані до кримінального провадження як речові докази. Умовою успіху є планування та своєчасне здійснення слідчих (розшукових) дій, НС(Р)Д, пошук та виявлення злочинців за «свіжими слідами», збереження у максимальному обсязі залишених злочинцями слідів, в тому числі і на комп'ютерних системах, виявлення всіх можливих очевидців злочину. Звідси і є вимога високої мобільності СОГ, оснащення її сучасними науково-технічними засобами роботи зі слідами та іншими матеріальними доказами» [8, с. 85].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень нами було встановлено наступні процесуальні дії, які проводяться на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти моральності, зокрема:

- огляд місця події;
- допит потерпілого;
- допити свідків;
- огляд та долучення до справи відеозаписів, фотографій;
- тимчасовий доступ до речей та документів;
- розшук та встановлення особи злочинця;
- аудіо-контроль особи шляхом встановлення технічних засобів в публічно недоступному місці (транспортному засобі, квартирі);
- візуальне спостереження за особою;
- негласне знаття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- призначення експертиз.

Стосовно огляду місця події слід вказати, що під час його проведення вилучається в основному матеріальна доказова інформація. Як вказує М. М. Єфімов, «...при проведенні огляду місця події уповноважена особа повинна визначити межі огляду, установити об'єкти, які підлягають дослідженню, проаналізувати виявлені сліди протиправного діяння, з'ясувати їх причинний зв'язок із подією. Завдяки цьому слідчий, дізнавач отримує прямі або непрямі речові докази. Дуже важливим у проведенні огляду місця події є формулювання завдань спеціалісту, щоб максимально використати його допомогу при проведенні цієї СРД. Зокрема, необхідно зважувати на детальну описі місця події під час розслідування випадків впадків наружи над могилою. Завдяки цьому в подальшому можливе проведення розшукових заходів з приводу знаходження частин сплюндрованих місць поховань» [1, с. 165].

А вже В. О. Лазарев та К. О. Чаплинський акцентували увагу на тому, що «...на початковому етапі розслідування найбільш розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією для збору первинної матеріальної інформації про суспільно-небезпечне діяння є огляд місця події. Його проведення забезпечує, по-перше, збір можливих доказів, які через певний проміжок часу можуть втратити свою репрезентативність (наприклад, сліди біологічного походження, презервативи), а, по-друге, орієнтування слідчого в напрямках подальшої діяльності (планування розсліду-

вання, побудова версій). Тому актуальним залишається питання надання конкретних пропозицій щодо організації і тактики проведення огляду місця події при розслідуванні досліджуваного правопорушення» [4, с. 18].

Згідно п. 4 розділу II наказу МВС «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» «Першочергові заходи та невідкладні слідчі (розшукові) дії можуть передбачати: проведення огляду місця події; переслідування і затримання правопорушників за слідами або указаними потерпілими і очевидцями напрямками переміщення правопорушника або за результатами роботи службового собаки, організація загороджувальних заходів, у тому числі в місцях можливого перебування або появи правопорушників; проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого майна); виявлення свідків та очевидців події, опитування (у разі внесення відомостей в ЄРДР – допит) з цією метою осіб, які проживають або працюють поблизу місця вчиненого діяння, а також осіб, які могли перебувати на можливих шляхах руху правопорушника до та від місця події; установлення базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення; проведення поквартирного чи подвірного обходу для збирання відомостей про подію, обмеження місцевості в районі вчинення кримінального правопорушення, виявлення загублених, викинутих правопорушником знярядь учиненого діяння, інших предметів, отримання додаткової інформації про подію та осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; орієнтування особового складу органів та підрозділів поліції на території обслуговування, на якій учинено кримінальне правопорушення, та суміжних територіях, а також (за необхідності) представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку; використання можливостей баз (банків) даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України та інших інформаційних ресурсів, а також засобів масової інформації; перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими статтями 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію»; інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила. У разі якщо в результаті проведених першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організовує і забезпечує подальшу роботу з розкриття цього кримінального правопорушення» [9].

Відносно специфіки огляду місця події в досліджуваній категорії кримінальних проваджень слід вказати характеристики місць зосередження доказової інформації, а саме:

- відзначаються невеликим колом свідків;
- розташовуються за місцем проведення вільного часу громадян (сауни, готелі, кладовища, меморіали);
- вирізняються відносно обмеженою можливістю доступу.

Слід наголосити на тому, що реалізація огляду місця події напряму відповідає кількості та складу його учасників. Він орієнтовно визначений у наказі п. 5 розділу II наказу МВС «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», а саме «СОГ створюються при чергових частинах органів та підрозділів поліції. Склад цих груп формується з числа працівників поліції відповідно до графіка чергування, затвердженого керівником органу, підрозділу поліції та погодженого з керівником органу досудового розслідування (дівання). До складу СОГ включаються слідчий (дівнавач), працівник оперативного підрозділу, спеціаліст-криміналіст, а також (за необхідності) кінолог зі службовим собакою. Слідчий є старшим СОГ, а в разі включення до складу СОГ замість слідчого дівнавача старшим СОГ є дівнавач» [9]. Крім вказаних осіб уповноважена (слідчий або дівнавач) має можливість залучити до проведення огляду місця події різноманітних спеціалістів для максимально ефективного збору доказової інформації. В кримінальних провадженнях за фактом вчинення протиправних діянь проти моральності слід включати до складу СОГ таких осіб як:

- експертів НДЕКЦ – для збору доказової інформації біологічного походження та інших специфічних відомостей;
- співробітників підрозділів кіберполіції – для вилучення доказової інформації з ЕОТ (смартфонів, комп'ютерів, планшетів), які можуть бути виявлені на місці події;
- працівників патрульної поліції – для охорони місця події;
- співробітників оперативних підрозділів – для здійснення розшукових заходів, затримання злочинців по «гарячих» слідах та опитування громадян при проведенні поквартирного чи по-двірного обходу.

Стосовно тактичних прийомів, які доцільно застосовувати під час огляду місця події, то ми поділяємо думку П. Я. Мінки та К. О. Чаплинського, які вказували наступні: «...правильне визначення меж огляду; розстановка сил та засобів (їх використання); обрання найдоцільнішого порядку (методу) пересування місцем події під час огляду; визначення тактичних прийомів огляду обстановки місця події та окремих її елементів» [5, с. 63].

З приводу огляду та долучення до справи відеозаписів, фотографій також вважаємо найбільш точною думку М. М. Єфімова, який наголошував, що «...під час ОМП необхідно знімати інформацію з усіх можливих камер зовнішнього відеоспостереження для встановлення особливостей вчинення конкретних злочинних дій, особливо стосовно жорстокого поводження з тваринами. Акцентовано увагу на важливості використання під час проведення огляду великих територій, будівель (офіси партій, офіси громадських організацій) відеофіксуючої техніки загальної дії (квадрокоптерів) для фіксації загальної картини об'єкта, підходів від нього» [2, с. 204].

Висновки. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що нами було встановлено наступні процесуальні дії, які проводяться на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти моральності, зокрема: огляд місця події; допит потерпілого; допити свідків; огляд та долучення до справи відеозаписів, фотографій; тимчасовий доступ до речей та документів; розшук та встановлення особи злочинця; аудіо-контроль особи шляхом встановлення технічних засобів в публічно недоступному місці (транспортному засобі, квартирі); візуальне спостереження за особою; негласне знання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; призначення експертиз. Відносно специфіки огляду місця події в досліджуваній категорії кримінальних проваджень слід вказати характеристики місць зосередження доказової інформації, а саме: відзначаються невеликим колом свідків; розташовуються за місцем проведення вільного часу громадян (сауни, готелі, кладовища, меморіали); вирізняються відносно обмеженою можливістю доступу.

Список використаних джерел:

1. Єфімов М. М. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти моральності : наукові та практичні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 392 с.
2. Єфімов М. М. Теоретичні та практичні засади методики розслідування кримінальних правопорушень проти моральності : дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.09 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2021. 514 с.
3. Когутич І. І. Типові ситуації початкового етапу розслідування вбивств та обумовлені ними алгоритми дій слідчого. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. № 1. 2013. С. 233–247.
4. Лазарев В. О., Чаплинський К. О. Особливості здійснення підготовчих заходів до огляду місця події при розслідуванні втягнення неповнолітнього в заняття проституцією і сутенерства. *Теорія і практика розвитку наукових знань* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 28-29 грд. 2017 р.). Київ : Міжнародний центр наукових досліджень, 2017. С. 18–20.
5. Мінка П. Я., Чаплинський К. О. Тактика розслідування злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями : навч. посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. гуманітарн. ун-тет, 2007. 176 с.
6. Москаленко Г. В. Поняття та особливості етапів розслідування злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. С. 376–379.
7. Мосяженко В. Ю. Визначення шляхів підвищення ефективності протидії злочинам у сфері суспільної моралі. *Митна справа*. 2014. Спеціальний випуск. С. 170–180
8. Мосяженко В. Ю. Запобігання злочинам у сфері суспільної моралі – напрям діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ. *Наше право*. 2014. № 9. С. 83–90.
9. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним

правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>

10. Шеленіна К. Г. Початковий етап розслідування вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, та відповідний алгоритм дій слідчого. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 602–606.

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.51>

ОЛІЙНИК С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

FEATURES OF TACTICAL OPERATIONS AT THE INITIAL STAGE OF INVESTIGATING THE ACCEPTANCE OF AN OFFER, A PROMISE OR RECEIVING AN IRREGULAR BENEFIT BY AN OFFICIAL PERSON

Актуальність статті полягає в тому, що встановлення особи прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди потребує вирішення тактичних завдань, які витікають із слідчої ситуації конкретного етапу розслідування. Якщо, скажімо, виникає необхідність встановити стосунки, які склалися в суб'єктів розглядуваного злочину, то з цією метою мають бути організовані відповідні тактичні операції: наприклад, «Викриття неправди в показаннях підозрюваного під час допиту», «Перевірка алібі» або ін. Звідси випливає, що під час розслідування злочинів на кожному його етапі організуються тактичні операції, які є засобом вирішення тактичних завдань. Вимагання службовою особою предмета неправомірної вигоди ґрунтується на статусі цієї особи, практичному досвіді правозастосовної діяльності, володінні знаннями щодо специфіки державної службової діяльності. З метою приховання такої злочинної діяльності службові особи залучають до неї своїх знайомих, родичів, підлеглих та інших осіб, які постають у ролі посередників. У такому разі проблематичним є встановлення причетності саме конкретної службової особи до одержання неправомірної вигоди, оскільки тактична операція спрямована на встановлення факту безпосереднього контакту осіб, що домовляються про прийняття або одержання неправомірної вигоди, а такими будуть саме посередники (родичі, знайомі тощо). При цьому службова особа залишається осторонь від події злочину. Тактична операція «Викриття учасників прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди» забезпечується завдяки проведенню таких слідчих (розшукових) дій, як: 1) допит підозрюваного, заявника, свідка тощо; 2) одночасний допит раніше допитаних осіб; 3) пред'явлення для впізнання; 4) слідчий експеримент; 5) обшук; 6) призначення та проведення судових експертиз. Зроблено висновок, що такі тактичні операції, як «Затримання на гарячому» та «Викриття учасників прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди» на початковому етапі розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, мають важливе значення для здобуття доказової інформації та подальшої організації і планування розслідування. Особливого значення набуває підготовчий етап, оскільки від належної підготовки до проведення тактичної операції залежить якість отримано-